

OPEN VALHALLA'S DOOR!

Wikingowie i heavy metal

Wikingowie. Groźni piraci, bezlitośni wojownicy, poganie. Nieustraszeni żeglarze, odkrywcy, obrotni kupcy. Skojarzenia bywają różne, jednak nie ulega wątpliwości, że po dziś dzień Skandynawia łączona jest z wikińskim dziedzictwem jej wczesnośredniowiecznych mieszkańców. Jednym z najważniejszych aspektów kultury Normanów pozostaje ich sztuka wojenna oraz barwna mitologia, szczęśliwie w dużej mierze ocalała, dzięki islandzkim skrybom. Historia ludzi Północy i ich wierzenia z epoki wikingów inspirują kolejne generacje pisarzy fantasy, twórców filmowych, producentów gier i, przede wszystkim, muzyków sceny metalowej. W niniejszym artykule chciałabym pokrótce poruszyć temat wykorzystywania wątków związanych z kulturą wikingów przez wykonawców metalu¹.

Muzyka metalowa to oczywiście nader pojemny termin. Choć sam metal jest częścią szerszego stylu – rocka, możemy w nim wydzielić kilkadziesiąt podgatunków, pomiędzy którymi często nie da się zarysować jasnych granic. Jednak metal ma pewien specyficzny dźwięk, instrumentację, dzięki czemu możemy mówić o nim jako o odrębnym gatunku muzycznym. Klasycznymi instrumentami używanymi przez grupy metalowe pozostają gitara elektryczna, gitara basowa oraz perkusja. Wiele zespołów jako standardowe wyposażenie wykorzystuje ponadto keyboard, a okazjonalnie używane bywają także skrzypce, flety i inne zasadniczo nietypowe dla rocka instrumenty, jak chociażby organy. Charakterystyczny wokal to także cecha dystynktywna metalu. Metal jest głośny i taki właśnie ma być. „Of all rock & roll's myriad forms, heavy metal is the most extreme in terms of volume, machismo, and

---

¹ Stosuję tutaj termin 'metal' jako zbiorczy na poszczególne gatunki które narodziły się z pierwotnego heavy metalu. Ów heavy metal bywa też nazywany classic metalem. W tekście nie będę robić różnicy między artystami wykonującymi hard rock, klasyczny heavy metal oraz power metal, ponieważ grupy te często przeplatają poszczególne podgatunki rocka w swojej twórczości.

theatricality”². Metal jest niezwykle witalny i żywotny – od niemal pół wieku zmienia kształt, ewoluuje i ekspanduje, wciąż znajdując fanów, także poza rodzimą kulturą anglosaską.

Co ciekawe, nie da się jednoznacznie stwierdzić, kiedy metal powstał i wydzielił się jako najcięższa forma hard rocka. Nastąpiło to na przełomie lat 60-tych i 70-tych dwudziestego wieku³. Podobnie nie ma też zgody, co do tego, który zespół był prawdziwie pierwszym heavy metalowym zespołem. Zdania są podzielone – jedni wskazują na Led Zeppelin, inni na Black Sabbath. I niewątpliwie, łącznie z Judas Priest byli to pionierzy gatunku⁴. Jakkolwiek dzisiaj muzyka metalowa może cieszyć się dość dużą akceptacją, co objawia się chociażby w szkoleniach z historii rodzimego black metalu przeprowadzanych dla norweskich dyplomatów⁵, w swych początkach (ale nie tylko) była niezwykle silnie atakowana jako czyste zło, obraza moralności, a nawet zagrożenie dla zachodniej cywilizacji⁶.

Skąd awersja do tego gatunku muzycznego? Otóż przyznać trzeba, iż metal rzeczywiście w sferze tekstów odwołuje się często do kilku wiodących tematów, takich jak przemoc, śmierć, seks, narkotyki, okultyzm, satanizm czy bunt. Ale bynajmniej nie są to jedyne tematy poruszane przez muzyków. Bardzo popularne są piosenki nawiązujące do znanych dzieł fantasy, zwłaszcza *Władcy Pierścieni* J. R. R. Tolkiena, nie brakuje także pięknych metalowych miłosnych ballad czy przedstawienia przedchrześcijańskich wierzeń oraz historii⁷.

Można spotkać się ze stwierdzeniem, że to amerykański Manowar był pionierską grupą, która zaczęła wykorzystywać wątki wikińskie w swojej muzyce⁸. Chociaż zespół ten jest niewątpliwie jedną z najbardziej bojowych wikińskich kapel, należy jednak podkreślić, iż nie oni sięgnęli po normańskie motywy jako pierwsi. Manowar powstał w 1980 roku⁹. Jednak już 10 lat wcześniej sławny Led Zeppelin skomponował *Immigrant song*, wypuszczoną na

² Pop/rock>>Heavy Metal, [on-line:] <http://www.allmusic.com/subgenre/heavy-metal-ma0000002721> [08.11.2013].

³ D. Weinstein, *Heavy Metal. The Music and Its Culture*, Cambridge 2000, s. 14.

⁴ S. Green, *Tenth Anniversary Highlights: Elven Lays and Power Chords: Chaos, Revelry, and Community in Tolkien-Themed Heavy Metal*, [on-line:] <http://www.strangehorizons.com/2010/20100913/1reprint-green-a.shtml> [08.11.2013].

⁵ J. Błaszczak, *Druga strona metalu*, „Polityka” Nr 43 (2930) 23.10-28.10.2013, s. 88.

⁶ D. Weinstein, op. cit., ss. 1-3.

⁷ Prawdopodobnie to black metal jest podgatunkiem, który najchętniej sięga po historię – R. During, M. Muilwijk, *Cultural Heritage And History in the Metal Scene*, Wageningen 2007, s. 46.

⁸ „To kultowa grupa – mówi Igor Górewicz. – Manowar jako pierwszy podniósł w muzyce etos wojownika, symbolikę miecza, topora i ognia. Płytkę *Gods of war* w całości poświęcił awanturnikom Północy” – J. Orłowska-Stanisławska, *Być jak wiking*, „National Geographic Polska” Nr 2 (149) luty 2012, s. 48.

⁹ Encyclopaedia Metallum, *Manowar*, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Manowar/83> [08.11.2013].

rynek w roku 1970 – pierwszy kawałek na płycie Led Zeppelin III¹⁰. Powstanie tego utworu wiąże się z koncertem w Reykjavíku, na który grupa została zaproszona przez Islandczyków¹¹. Wizyta w tym kraju śniegu i lodu, która, jak przyznawał później wokalista, *made you think of Vikings and big ships*¹² zaowocowała szybkim powstaniem piosenki, w której możemy znaleźć słowa:

The hammer of the gods will drive our ships to new lands,

To fight the horde, singing and crying: Valhalla, I am coming!

Już tutaj zauważamy odwołania do dwóch, bodajże najbardziej standardowych, wikińskich motywów mitologicznych w muzyce heavy metalowej – młota Thora i Walhalli. Młot Mjöllnir (‘Miażdżyciel’) był cudowną bronią wykutą przez karły, najzdolniejszych rzemieślników według mitologii normańskiej, dla syna Odyna, potężnego boga gromu i patrona wojowników, Thora. Po rzucie we wroga Mjöllnir sam wracał do ręki właściciela, najsilniejszego z nordyckich bogów¹³. Miniaturowe młoty Thora były często noszone przez Skandynawów w epoce wikingów¹⁴. Z kolei Walhalla jest najbardziej znaną siedzibą Odyna, znajdująca się w jednym z jego pałaców, Gładsheimie, który mieścił się w Asgardzie. Asgard, położony najwyżej spośród wszystkich światów, był domem Asów, głównych bogów nordyckich. Odyn zaś był najwyższym bogiem skandynawskiego panteonu, panem władzy, mądrości, wojny, poezji i magii¹⁵. Walhalla zbudowana była z włóczni i tarcz, i posiadała pięć set czterdzieści bram¹⁶. Stanowiła siedzibę tylko dla wybranych przez samego Odyna wybitnych wojowników. Mężowie ci, zwani *einherjar*, byli po śmierci sprowadzani do świata bogów przez uzbrojone posłanniczki Odyna, walkirie. W Walhalli po dzień Ragnaröku, wikińskiego końca znanego świata, wojownicy będą ucztować i walczyć przygotowując się na swój nieuchronny los oraz śmierć bogów¹⁷.

Kolejnym zespołem, który przed Manowarem podjął tematykę około-wikińską jest inna brytyjska grupa – Iron Maiden. W roku 1979 wypuścili debiutancki *extended play* *The*

¹⁰ Led Zeppelin, discography, [on-line:] http://discography.ledzeppelin.com/disc_lz3.html [08.11.2013].

¹¹ Songfacts, *Immigrant song*, [on-line:] <http://www.songfacts.com/detail.php?id=317> [08.11.2013].

¹² The Rock Telegraph, *THE ROCK SONG OF THE DAY IS: LED ZEPPELIN - IMMIGRANT SONG*, [on-line:] <http://rocktelegraph.blogspot.com/2011/04/rock-song-of-day-is-led-zeppelin.html> [08.11.2013].

¹³ A. Szrejter, *Mitologia germańska. Opowieści o bogach mroźnej Północy*, Gdańsk 2006, s. 240.

¹⁴ Są one również noszone współcześnie przez miłośników wikingów lub wyznawców odrodzonych wierzeń przedchrześcijańskiej Skandynawii.

¹⁵ Ibidem, ss. 229 i nast.

¹⁶ W czasach wikingów używano do liczenia tak zwanych „dużych setek”, liczących po 120, a nie 100. Tak więc liczbę bram należy rozumieć jako 640 – *Edda poetycka*, Wrocław 1986, s. 71.

¹⁷ A. M. Kempniński, *Ilustrowany leksykon mitologii wikingów*, Poznań 2003, ss. 58-59.

Soundhouse Tapes, na którym zamieszczono utwór *Invasion*¹⁸. Nie znajdziemy tu co prawda wzmianki o Walhalli, natomiast możemy spotkać długie łodzie wyglądające jak smoki oraz gotowość do walki z groźnymi wikińskimi najeźdźcami przybywającymi z daleka jedynie aby:

Raping and pillaging

Robbing and looting the land.

Jeśli chodzi o okręty wyglądające jak smoki, wspomniane w tekście piosenki, to największe, najbardziej reprezentacyjne jednostki z późnej epoki wikingów, z końca dziesiątego i z jedenastego wieku, nazywane były *drekar*¹⁹, czyli właśnie „smok”. Ich stewy dziobowe zdobiły rzeźby przedstawiające głowy potworów²⁰.

Prawdziwy rozkwit wątków normańskich w muzyce rozrywkowej przyniosły dopiero lata 80-te i 90-te. W roku 1983 brytyjski zespół Saxon poruszył kwestię brutalnych ataków z morza w utworze pod tytułem *Warrior*²¹:

They come with the thunder

To kill and to plunder.

W tym samym roku Manowar wypuścił swój drugi pełny album *Into glory ride* na którym znalazła się piosenka *Gates of Valhalla*²², o wiadomej tematyce:

I point my hatchet to the wind

I guard the gates and all within

Hear my sword sing as I ride across the sky

Sworn by the sacred blood of Odin onward ride.

Odwołania do Odyna znalazły się także na kolejnej płycie *Hail to England* z 1984 roku, natomiast tuż po niej ukazał się krążek *Sign of the Hammer*, na którym znalazły się utwory takie jak tytułowy *Sign of the Hammer* oraz *Thor (The Powerhead)*. Obie piosenki

¹⁸ Encyclopaedia Metallum, Iron Maiden, [on-line:] http://www.metal-archives.com/bands/Iron_Maiden/25 [08.11.2013].

¹⁹ Często spotyka się też określenie *drakkar*.

²⁰ K. Durham, S. Noon, *Viking Longship*, Oxford 2002, ss. 4, 35.

²¹ Encyclopaedia Metallum, Saxon, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Saxon/626> [08.11.2013].

²² Encyclopaedia Metallum, Manowar, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Manowar/83> [08.11.2013].

odwołują się do najsilniejszego z wikińskich bogów, znanego syna Odyna. Od tego czasu uskrzydłony młot, który znalazł się na okładce albumu, stał się właściwie symbolem zespołu. Odwołania do wikingów i ich mitologii nie znikają z kolejnych kompozycji Manowara, wystarczy wspomnieć słynny utwór *The Crown And The Ring (Lament Of The Kings)* z płyty *Kings of Metal* z 1988 roku, czy też *Swords in the wind* z wydanego w 2002 roku albumu *Warriors of the World*:

I will lead the charge

My sword into the wind

Sons of Odin fight

To die and live again

Viking ships cross the sea

In cold wind and rain

Sail into the black of night

Magic stars our guiding light.

W roku 2006 pojawił się *extended play Sons of Odin*, zawierający utwory, które znalazły się także na wydanym rok później pełnowymiarowym albumie *Gods of War*²³. Jest to specyficzna publikacja. Tytuł płyty został zapisany co prawda po angielsku, ale za to runami, a konkretnie futharkiem starszym²⁴, podobnie jak cały *booklet*! *Gods of War* poświęcona jest głównie Odynowi, jednak poszczególne utwory opowiadają także o tricksterze Lokim, bracie krwi Odyna (*Loki God of Fire*) czy słynnym ośmionogim rumaku ojca bogów Sleipnirze, który „rides across land, sea and air” (*Sleipnir*). Także odwaga, braterstwo i gotowość na śmierć dzielnych wojowników znalazło na płycie swoje miejsce, tak jak w utworze *Sons of Odin*:

Glory and fame

Blood is our name

Souls full of thunder

Hearts of steel

---

²³ Ibidem.

²⁴ Futhark starszy to najstarsza forma alfabetu runicznego, rozpowszechniona wśród ludów germańskich. W wikińskiej Skandynawii w codziennym użyciu był futhark młodszy, o zredukowanej liczbie liter – P. Horbowicz, G. Kreutzer, W. Maciejewski, D. Skrzypek, *Runy*, Warszawa 2011, s. 42.

Killers of men

Of warriors friend

Sworn to avenge our fallen brothers

To the end.

W tej samej piosence znajdują się także odwołania do berserków²⁵. Zgodnie z wierzeniami wikińskimi niektórzy wybitni wojownicy byli zdolni do wprowadzenia się przed bitwą w szal bojowy, *berserksangr*, w którym między innymi nie odczuwali bólu²⁶. W tekście pojawiają się typowe elementy kojarzone z tymi elitarnymi wojami Odyna:

And in their hour of need

He sent forth unto them

The Berserker Rage

Now gods and men

They rose up from the ground

Screaming like wild animals

Such is the gift of absolute power

No blade or weapon could harm them

They killed men and horses alike

And all who stood before them died that day

Hail Gods Of War.

Prawdziwym kompendium na temat samego Odyna jest utwór *The Blood of Odin*, w którym wspomina się właściwie o wszystkich najważniejszych atrybutach łączonych z Szalonym Jednookim: jego dwóch krukach, Huginie i Muninie, jego dwóch wilkach, magicznej włóczni Gungnir oraz wierzchowcu Sleipnirze. W tekście wymienia się także sfery działalności tego boga – śmierć, poezję, magię, oraz wspomina o poświęceniu Odyna dla zdobycia wiedzy – oddaniu oka czy przebicciu się włócznią i zawiśnięciu na drzewie świata Yggdrasilu, wikińskim *axis mundi*, na dziewięć dni²⁷. Podobny w wyrazie jest także *Odin*,

²⁵ I. von Helden, "A Furore Normannorum, Libera Nos Domine!" *A Short History of Going Berserk in Scandinavian Literature and Heavy Metal*, [on-line:] <http://www.inter-disciplinary.net/wp-content/uploads/2010/10/iheldenpaper.pdf> [08.11.2013].

²⁶ Ł. Malinowski, *Berserki i ulfhedhnar w historii, mitach i legendach*, Kraków 2009, s. 30 i nast.

²⁷ A. Szrejter, op. cit., ss. 229 i nast.

lecz tutaj dodatkowo pojawia się obietnica boga skierowana do odbiorcy, że gdy umrze w walce, walkirie zabiorą go do Walhalli, gdzie będzie mógł ucztować z panem Asgardu.

For thee we wait at Asgard's gates

Come join us by our side

Valhalla waits so choose thy fate

For all of us must die!

W nader licznych tekstach Manowara znajdujemy odwołania do waleczności, potęgi miecza (nawet z brzmącym japońsko sformułowaniem „*my sword is my soul*”) czy braku lęku przed nieuchronną śmiercią. Chociażby w piosence *The Power Of Thy Sword (The Triumph of Steel, 1992*²⁸), która sama w sobie nie zawiera żadnych słów bezpośrednio odwołujących się do wikingów czy nordyckiej mitologii odnajdujemy sformułowania: “*lord of battle*”; “*have no fear of man or beast*”; “*let us drink to the battles we've lived and we've fought, celebrate the pain and havoc we have wrought*”; “*gods of war feel the power of my sword*”, oraz przede wszystkim: “*born to die in battle I laugh at my fate*”. Inspiracja popularnymi motywami łączonymi z kulturą wikingów jest nader widoczna. Znane wersy *Eddy poetyckiej* mówią:

Zdycha ci bydło, umierają krewni

I ty sam umierasz;

Lecz sława, którąś zdobył

Nie umrze nigdy²⁹.

Także Adam z Bremy w jedenastym wieku pisał o Skandynawach: „a kiedy kogoś skazą na śmierć, za honor sobie poczytują być wesołym”³⁰. Z kolei według (znacznie młodszej) *Sagi o wikingach z Jom*³¹, wojowie, którzy dostali się do niewoli po bitwie w Hjorungavag wykazywali się niezwykłą odwagą w obliczu nieuchronnej śmierci. Jomswikingowie to półlegendarne elitarne bractwo najemnych wikingów, których siedzibę identyfikuje się z Wolinem³². Przed ścięciem głów pojmanyh Jomswikingów pytano, jak widzą to, że mają stracić życie. Ich odpowiedzi brzmiały między innymi: „Podoba mi się

²⁸ Encyclopaedia Metallum, Manowar, op. cit.

²⁹ *Edda...*, op. cit., ss. 31-32.

³⁰ P. G. Foote, D. M. Wilson, *Wikingowie*, Warszawa 1975, s. 44.

³¹ *Saga o wikingach z Jom*, Sandomierz 2011.

³² J. Wołucki, *Wiking a sprawa polska*, Gdańsk 2005, s. 260.

umrzeć śmiercią gwałtowną”, „Kiepsko bym pamiętał Jomswikingów prawo, gdybym bał się śmierci, albo gadał lękliwie, każdy człowiek musi kiedyś umrzeć”³³. Ponadto źródła z epoki często wskazywały na popularność picia napojów wysokowych wśród wikingów, i nawet członków słynnej najemnej straży wareskiej władców Bizancjum, doskonałych żołnierzy, kojarzono powszechnie z zamiłowaniem do wysokoprocentowych napitków³⁴. Jak widać, również ten topos, wikinga-pijaka, przetrwał do czasów współczesnych. Natomiast miecze były najdroższym i najbardziej cenionym orężem wikingów³⁵. Ich rękojeści często bogato zdobiono złotem i srebrem, a samą broń obdarzano imieniem, chociaż to topór stał się w powszechnej świadomości podstawowym ryszunkiem normńskiego wojaka.

Z nieco młodszych europejskich zespołów metalowych, które podjęły wątki normńskie w swojej twórczości, należy wspomnieć o, dosyć znanej w naszym kraju, szwedzkiej formacji Sabaton. Na specjalnej reedycji albumu *Art of War* wydanym powtórnie w roku 2010 znalazł się bonusowy utwór *Swedish Pagans*³⁶, odwołujący się nie tylko do Thora i Odyna wzywającego wybrańców do Walhalli, ale także wspominający o pomocie Lokiego – potwornym wilku Fenrirze oraz Wężu Świata. Fenrir w dniu Ragnaröku ma pożreć samego Odyna, natomiast jego brat Jörmungandr, znany także jako „Wąż Świata” Midgardsormr, jest przeciwnikiem Thora, który padnie od jadu olbrzymiego gada w dzień walki na polach Vigrid³⁷. W tekście piosenki znajdziemy także berserków.

First to the battle

First to the feast

Destiny waiting,

No retreat.

Sabaton w roku 2012 wypuścił także *cover* utworu zespołu Amon Amarth, *Twilight of the Thundergod*³⁸, o podobnej tematyce.

O ile Manowar i Sabaton są zespołami dosyć popularnymi w całej Europie, o tyle polska Strefa Mocnych Wiatrów wciąż pozostaje grupą mało znaną. Kapela ta, zajmująca się

³³ *Saga o wikingach z Jom*, op. cit., s. 146.

³⁴ C. Batey, H. Clarke, R. I. Page, N. S. Price, *Wielkie kultury Świata. Wikingowie*, Warszawa 1998, s. 196.

³⁵ *Ibidem*, s. 52.

³⁶ Metal Storm, Sabaton discography, [on-line:] http://www.metalstorm.net/bands/discography.php?band_id=1362&bandname=Sabaton [08.11.2013].

³⁷ A. Szrejter, op. cit., ss. 178-179.

³⁸ Metal Storm, Sabaton discography, op. cit.

głównie tematyką marynistyczną, ma w swoim dorobku także piosenki z wikingami w roli głównej. Na swoim debiutanckim albumie z roku 2007 znalazł się utwór o, jakże oryginalnym, tytule *Valhalla (uczta u Odyna)*³⁹. *Valhalla* zawiera właściwie wszystkie najważniejsze wątki związane z wizją tego pałacu Odyna, którą znamy przede wszystkim z Eddy. Mamy tu posłankę Jednookiego boga – walkirię, która mknie konno ponad placem boju wybierając poległych spośród najdzielniejszych, mamy ciągle uczty połączone z pijaństwem, oraz nieustające ćwiczenia w walce, których nie przerywają nawet obrażenia wojów, bo ci po chwili znów są sprawni i mogą dalej rąbać i siec. Jest nawet wspomniany Ragnarök, równina Vigrid i danie sygnału do walki włócznią przez Odyna. Równocześnie pojawia się tu niezawodny Thor. Widać panowie ze Strefy Mocnych Wiatrów całkiem nieźle odrobili lekcje mitologii skandynawskiej. Ale nie jest to jedyny utwór związany z wikingami w dorobku zespołu. Na kolejnej płycie, *Królowie mórz*, z 2009 roku, możemy znaleźć balladę *Sto drakkarów*⁴⁰, która daje nam malowniczy i romantyczny obraz wikińskiej floty:

W górę wielkiej rzeki sto drakkarów gna

Dzioby ich w pancierzach ze spiżowych blach

A wzdłuż burt dębowych tarcz jaskrawych rząd

Płyną wojownicy hen z północnych stron.

Opis niczym wyjęty z kart kroniki opisującej najazd Svena Widłobrodego na Anglię w 1013 roku⁴¹. Chyba, że okute dzioby powstały z inspiracji legendarnego okrętu jarla Eirika Hakonssona, *Jernbarde*⁴². W dalszych wersach możemy również odnaleźć odwołania do męstwa wikińskich wojów, poszukiwania chwały i miejsca w Walhalli, oraz kruczy sztandar powiewający nad zdobytym grodem wroga. Sztandar z krukiem wymieniany był w kilku źródłach dotyczących epoki wikingów, a łączony z magicznymi mocami i samym Odyem. Ów sztandar miał towarzyszyć w bitwach liczny wikiński wodzom, między innymi jarłowi Sigurdowi z Orkadów w bitwie pod Clontarf w 1014 roku, czy Haraldowi Hardradzie – królowi Norwegii, który zapragnął zdobyć Anglię. Ostatecznie sztandar nie przyniósł mu szczęścia. Harald zginął w bitwie pod Stamford Bridge w 1066 roku⁴³. Z kolei wers „*Poszli jak natchnieni nie liczyli ran*”, zdaje się sugerować szal berserków. Słowa refrenu nie

³⁹ Metal Mundus, [on-line:] http://metalmundus.pl/articles.php?article_id=2193 [09.11.2013].

⁴⁰ Metal Mundus, [on-line:] http://metalmundus.pl/articles.php?article_id=2312 [09.11.2013].

⁴¹ P. G. Foote, D. M. Wilson, op. cit., s. 229.

⁴² *Saga...*, op. cit., s. 136.

⁴³ The Viking Answer Lady, *The Raven Banner and Other Vikings Banners*, [on-line:] <http://www.vikinganswerlady.com/banners.shtml> [09.11.2013].

pozostawiają jednak wątpliwości, że dzielni wojownicy mimo całego tego przelewu krwi pragną spokojnie wrócić do rodzinnych stron by ujrzeć „przyjazny fiord”.

Teksty piosenek nie są jedyną przestrzenią, w której może wyrażać fascynacja wikingami. Motywy związane z ludźmi Północy pojawiają się także na okładkach płyt, atrybuty związane z wojownikami mogą być noszone przez artystów na scenie. Również dźwięki kojarzone z wojownikami dawnych czasów, takie jak łomot końskich kopyt czy szczęk oręża, bywają włączane do samych utworów.

Po przyjrzeniu się wątkom wikińskim w zaprezentowanych piosenkach daje się jasno zauważyć kilka elementów. Po pierwsze heavy metalowi wikingowie obrazowani są niezwykle stereotypowo, jako dzielni barbarzyńcy, najwyraźniej niezajmujący się niczym innym niż walką, grabieżą i piciem. Ewentualnie żeglują jeszcze po zimnych północnych wodach w smukłych okrętach⁴⁴. Pomija się zupełnie związki wikingów z handlem, milczy o sztuce słowa czy pięknie rzemiosła. Po drugie nawet w tekstach Manowara jedynymi wspomnianymi bogami wojny pozostają Odyn i Thor. Nie ma wzmianek o najbardziej prawym z normańskich bogów, Tyrze⁴⁵, chociaż przecież wspomina się Fenrira, który odgryzł Tyrowi dłoń. Tylko Tyr był na tyle odważny, aby wiedząc co go czeka włożyć prawicę w paszczę potwornego wilka, kiedy bogowie postanowili go spętać, a wilk zażądał rękojmi bo podejrzewał podstęp z ich strony⁴⁶. Nie ma słowa o Freyu, który jak wiemy z *kenningów*, był kojarzony nie tylko z urodzajem⁴⁷, nie ma wzmianki o doskonałym łuczniku Ullu⁴⁸. Nawet życie pośmiertne wojowników jest sprowadzone do Walhalli, zaledwie jednego z pałaców Odyna, a wiemy przecież, że w wikińskiej mitologii istniały jeszcze inne miejsca przeznaczone dla poległych wojów. Jednym z nich był Sessrumnir, pałac najważniejszej nordyckiej bogini, pani płodności, miłości i piękna – Freyi. Co ciekawe w Valhalli mogła zasiadać na miejscu równym Odynowi, uważano ją też za pierwszą spośród walkirii. Natomiast prości wojownicy mieli dostawać się w ręce Thora, do którego należała zresztą największa z boskich siedzib, Bilskirnir. Ci, co zginęli na morzu trafiali zaś do bogatej siedziby boga mórza, Aegira, i jego okrutnej małżonki, Ran. Z kolei ci, którzy nie mieli okazji zginąć z bronią w reku lub zniknąć w objęciach fal trafiali do ciemnej i zimnej krainy mgieł

⁴⁴ Długodystansowe podróże morskie, na przykład do Islandii czy Vinlandu (Ameryka Północna) odbywano znacznie mniej smukłymi, za to o dużej dzielności morskiej, towarowymi statkami zwanymi *knarr* – K. Durham, S. Noon, op. cit., s. 40.

⁴⁵ A. Szrejter, op. cit., ss. 244-245.

⁴⁶ Ibidem, s. 255.

⁴⁷ Ibidem, ss. 202-203.

⁴⁸ Ibidem, ss. 246-247.

Niflheimu⁴⁹. Widać więc tutaj, jak wybiórczo jest traktowana mitologia ludzi Północy, i jak zubożony jest obraz wikingów, który prezentuje nam współczesna heavy metalowa scena muzyczna.

Chociaż wymieniłam tylko kilka zespołów metalowych – pomijając zupełnie kwestię, wartego głębszego studium Viking metalu⁵⁰, który jest odrębnym, zdominowanym przez Skandynawów gatunkiem muzycznym, znacznie cięższym od tego, na czym się tutaj skupiałam – chciałabym zaznaczyć, że nie zamyka to absolutnie tematu wikingów. Najazdy Normanów i ich mity zasiedlają piosenki wielu obecnie istniejących zespołów heavy metalowych z całego świata. W Europie należą do nich chociażby brytyjski zespół Viking Skull (z utworem *Rape, Pillage and Burn*, 2003 rok⁵¹), hiszpański zespół Valhalla⁵² (z utworem *Ride of Norsemen*, 2001 rok⁵³), czy też włoska grupa Drakkar (z utworem *Quest for Glory (Valhalla)*, 1998 rok⁵⁴). Już same nazwy tych kapel wskazują na zainteresowania muzyków. A zainteresowania te zapewne przetrwają jeszcze długie lata, które zaowocują wydaniem wielu albumów wypełnionych wikińskimi okrętami żeglującymi po bezkresnym oceanie, w których topory i miecze nieustraszonych wojowników będą przelewać strugi krwi w poszukiwaniu sławy i bogactw. „*Hail and kill!*”

BIBLIOGRAFIA:

Batey C., Clarke H., Page R. I., Price N. S., *Wielkie kultury Świata. Wikingowie*, Warszawa 1998.

⁴⁹ A. M. Kempniński, op. cit., ss.240 i nast.

⁵⁰ “Viking Metal originated in the late 1980s in Scandinavian countries, pioneered by the Swedish Death Metal Band Bathory. It was further developed and coined by Norway’s Enslaved who combine Viking topics with a special “Northern” sound. Viking Metal in respect of content is focused on the Viking Age, Old Norse mythology and pre-Christian religions. Bands like Amon Amarth, Enslaved and Týr are increasingly popular among metal fans all over the world” – I. von Helden, *Barbarians and Literature - Viking Metal and its Links to Old Norse Mythology*, [on-line:] <http://www.inter-disciplinary.net/ci/mmp/mmp1/von%20helden%20paper.pdf> [09.11.2013]. Twórcy Viking metalu często tworzą w rodzimych językach skandynawskich. Jako, że cała ich twórczość skoncentrowana jest na wikingach, poruszają zwykle znacznie szersze spektrum wątków z nimi związanych niż klasyczny heavy metal. Także prezentacja nordyckiej mitologii przez twórców Viking metalu nie ogranicza się do popularnego splotu Odyń-Thór-Walhalla-Ragnarök-walkirie-berserkowie.

⁵¹ Encyclopaedia Metallum, Viking Skull, [on-line:] http://www.metal-archives.com/bands/Viking_Skull/29908 [09.11.2013].

⁵² Istnieje kilkanaście zespołów o tej nazwie – [on-line:] <http://www.last.fm/music/Valhalla> [09.11.2013].

⁵³ Encyclopaedia Metallum, Valhalla, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Valhalla/11158> [09.11.2013].

⁵⁴ Encyclopaedia Metallum, Drakkar, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Drakkar/1721> [09.11.2013].

- Błaszczak J., *Druga strona metalu*, „Polityka” Nr 43 (2930) 23.10-28.10.2013.
- Durham K., Noon S., *Viking Longship*, Oxford 2002.
- During R., Muilwijk M., *Cultural Heritage And History in the Metal Scene*, Wageningen 2007.
- Edda poetycka*, Wrocław 1986.
- Footo P. G., Wilson D. M., *Wikingowie*, Warszawa 1975.
- Horbowicz P., Kreutzer G., Maciejewski M., Skrzypek D., *Runy*, Warszawa 2011.
- Kempiński A. M., *Ilustrowany leksykon mitologii wikingów*, Poznań 2003.
- Malinowski Ł., *Berserkir i ulfhednar w historii, mitach i legendach*, Kraków 2009.
- Orłowska-Stanisławska J., *Być jak wiking*, „National Geographic Polska” Nr 2 (149) luty 2012.
- Saga o wikingach z Jom*, Sandomierz 2011.
- Szrejter A., *Mitologia germańska. Opowieści o bogach mroźnej Północy*, Gdańsk 2006.
- Weinstein D., *Heavy Metal. The Music and Its Culture*, Cambridge 2000.
- Wołucki J., *Wiking a sprawa polska*, Gdańsk 2005.
- Encyclopaedia Metallum, Drakkar, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Drakkar/1721> [09.11.2013].
- Encyclopaedia Metallum, Iron Maiden, [on-line:] http://www.metal-archives.com/bands/Iron_Maiden/25 [08.11.2013].
- Encyclopaedia Metallum, Manowar, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Manowar/83> [08.11.2013].
- Encyclopaedia Metallum, Saxon, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Saxon/626> [08.11.2013].
- Encyclopaedia Metallum, Valhalla, [on-line:] <http://www.metal-archives.com/bands/Valhalla/11158> [09.11.2013].
- Encyclopaedia Metallum, Viking Skull, [on-line:] http://www.metal-archives.com/bands/Viking_Skull/29908 [09.11.2013].
- Green S., *Tenth Anniversary Highlights: Elven Lays and Power Chords: Chaos, Revelry, and Community in Tolkien-Themed Heavy Metal*, [on-line:] <http://www.strangehorizons.com/2010/20100913/1reprint-green-a.shtml> [08.11.2013].
- Helden I. von, *Barbarians and Literature - Viking Metal and its Links to Old Norse Mythology*, [on-line:] <http://www.inter-disciplinary.net/ci/mmp/mmp1/von%20helden%20paper.pdf> [09.11.2013].
- Helden I. von, *“A Furore Normannorum, Libera Nos Domine!” A Short History of Going Berserk in Scandinavian Literature and Heavy Metal*, [on-line:] <http://www.inter-disciplinary.net/wp-content/uploads/2010/10/iheldenpaper.pdf> [08.11.2013].
- Led Zeppelin, discography, [on-line:] http://discography.ledzeppelin.com/disc_lz3.html [08.11.2013].

Metal Mundus, [on-line:] http://metalmundus.pl/articles.php?article_id=2193 [09.11.2013].

Metal Mundus, [on-line:] http://metalmundus.pl/articles.php?article_id=2312 [09.11.2013].

Metal Storm, Sabaton discography, [on-line:] http://www.metalstorm.net/bands/discography.php?band_id=1362&bandname=Sabaton [08.11.2013].

Pop/rock>>Heavy Metal, [on-line:] <http://www.allmusic.com/subgenre/heavy-metal-ma0000002721> [08.11.2013].

Songfacts, *Immigrant song*, [on-line:] <http://www.songfacts.com/detail.php?id=317> [08.11.2013].

The Rock Telegraph, *THE ROCK SONG OF THE DAY IS: LED ZEPPELIN - IMMIGRANT SONG*, [on-line:] <http://rocktelegraph.blogspot.com/2011/04/rock-song-of-day-is-led-zeppelein.html> [08.11.2013].

The Viking Answer Lady, *The Raven Banner and Other Vikings Banners*, [on-line:] <http://www.vikinganswerlady.com/banners.shtml> [09.11.2013].

Valhalla, [on-line:] <http://www.last.fm/music/Valhalla> [09.11.2013].

ABSTRAKT

Artykuł prezentuje wątki związane z kulturą wikingów, które pojawiają się w muzyce heavy metalowej. Po dziś dzień historia Skandynawii kojarzona jest z wikingami i ich dziedzictwem jej wczesnośredniowiecznych mieszkańców, a twórczość muzyczna jest jednym z mediów, w których najczęściej pojawiają się odwołania do wikingów, zwłaszcza do nordyckiej mitologii i sławy wojennej ludzi Północy (Odin, Thor, Walhalla, Ragnarök, walkirie, berserkerzy, walka, okręty, rabunek). Te motywy przewijają się już u klasyków gatunku, takich jak Led Zeppelin czy Iron Maiden, jednak najszerszej prezentowane są przez amerykański zespół Manowar.

ABSTRACT

The article depicts Viking motives present in the contemporary heavy metal music genre. The history of Scandinavia is still associated with the legacy of Vikings. The musical output is one of the most important medium when it comes to the Norsemen, especially their mythology and war prowess (Odin, Thor, Valhalla, Ragnarök, valkyries, berserkers, fighting, ships, pillaging). Such motives are shown in the songs of Led Zeppelin or Iron Maiden, however it is the American band Manowar which introduces the widest interest in Vikings.

Joanna Katarzyna Puchalska